

Prekomerno igranje na srečo pri zaposlenih v igralništvu: dejavniki tveganja

Excessive gambling: risk factors for casino employees

Tamara Besednjak¹

Povzetek

Predstavljena študija ponuja vpogled v položaj igralniških delavcev v Novi Gorici. Uporaba tako kvantitativnih kot kvalitativnih metod raziskovanja je omogočila analizo mnenj in stališč zaposlenih v igralnicah in igralnih salonih, njihovih nadrejenih – pripadnikov srednjega menedžmenta – ter terapevtov, ki se ukvarjajo z zdravljenjem prekomernih težav z igrami na srečo. Sodelujoči se strinjajo, da na razvoj navad igranja na srečo v veliki meri vplivajo biološki dejavniki, torej nagnjenost, medtem ko so mnenja, da okoljski dejavniki vplivajo zgolj v znatni meri. Izpostavljen je bil manko preventive, čeprav so bila mnenja o njeni uspešnosti deljena. Anketa, ki jo je izpolnilo 68 igralniških delavcev, je pokazala, da ima težave z igrami na srečo 10 % sodelujočih v raziskavi.

Ključne besede: igralništvo, igralniško okolje, tvegane igralniške navade, igralniški delavci, srednji menedžerji, terapevti, CPGI.

Abstract

The research presented offers a snapshot of situation regarding the position of casino employees in Nova Gorica, Slovenia. Both quantitative and qualitative research methods were applied to analyse participants' opinions and standing points. Casino employees were taking part in quantitative part of the research while middle management and

¹ Magistra Tamara Besednjak je asistentka na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici.

therapists were part in qualitative part of the research. Participants agree that among several risk factors for gambling addiction the dominant one is inclination while environmental risk factors are discussed as less influential. Participants agree on lack of prevention programmes although there have been doubts about success of any kind prevention programmes. The questionnaire filled by 68 casino/gaming hall employees shows that 10% of them have gambling related problems.

Key words: *Gambling, casino environment, risky gambling habits, casino employees, middle management, therapists, CPGI.*

Uvod

Kljub temu da se slovenska igralniška industrija razvija zelo hitro, je še vedno relativno malo znanega o njenih družbenih učinkih. Kot najbolj temeljna študija s področja igralništva je vsekakor študija razširjenosti igranja med populacijo, študija, ki v Sloveniji še ni bila izvedena. Veliko študij, ki bi ocenjevale ekonomske učinke iger na srečo, sploh še ni bilo izvedenih. Znale so predvsem študije, opravljene na Ekonomski fakulteti v Ljubljani z delom Prašnikarja et al. (2005) in Prašnikarja (2002); Zagorška et al. (2007); Zagorška & Jakliča (2007) in Jakliča et al. (2006). V tem kontekstu se znajdemo v položaju, ko pionirsko raziskujemo odnose igralniških delavcev do narave njihovega dela in vplive, ki jih delo v igralniškem okolju ima na navade njihovega igranja. Tudi zadovoljstvo z delom bo prvič raziskano v tovrstni raziskavi.

Nova Gorica je mesto, največkrat opisano kot igralniško mesto. Glavna industrija v mestu je, kot omenjeno, igralniška industrija. V zadnjem letu pa so se pojavile diskusije o družbenih stroških igralništva, medtem ko je bilo opredeljevanje ekonomskih učinkov v prednosti vse od začetkov industrije v 80-tih letih prejšnjega stoletja. Omenjene diskusije so se pojavile v letu 2007 skupaj s pojavom namere o izgradnji mega zabavišča v sodelovanju med domačim ponudnikom igralniških storitev Hitom, d.

d., ter ameriško multinacionalko Harrah's Entertainment. Nasprotniki projekta so v svojem glasnem nasprotovanju projektu ter igralništvu na splošno javnosti velikokrat postregli z neresničnimi ter znanstveno nepreverenimi trditvami. Druga stran, zagovorniki projekta, pa tudi ni imela nobene znanstvene raziskave, s katero bi nasprotnikom lahko postregla kot z informacijo o dejanskem stanju na področju igralništva v Sloveniji. Prva znanstvena raziskava (Macur et al. 2008) je ponudila vpogled v že opravljene raziskave, ki se ukvarjajo s preučevanjem družbenih stroškov in ekonomskih učinkov igralništva ter so bile izvedene na svetovni ravni. Druga študija s področja igralništva prihaja z ekonomske fakultete in se pretežno ukvarja z ekonomskimi vidiki slovenske situacije na tem področju (Zagoršek et al. 2007a).

In vendar tudi takrat, ob vzniku diskusij o družbenih stroških, pomemben segment populacije še vedno ni bil omenjen. To so bili igralniški delavci, torej zaposleni v igralnicah in igralnih salonih. Igralniška industrija namreč nudi službo ljudem, ki v okviru igralnic/igralnih salonov opravljajo velik spekter dela – od dela inšpektorja, vzdrževalca igralnih avtomatov, manipulanta, blagajnika, receptorja, ljudi, zadolžene za promocije in dobrodošlico, do delivcev kart in krupjejev. Po drugi strani pa predstavljajo velik delež zaposlenih v igralnicah in igralnih salonih študenti, ki opravljajo delo prek študentskega servisa. V primerjavi z drugimi gospodarskimi aktivnostmi je število takih zaposlenih v igralništvu precej visoko.² Ob tem se moramo zavedati, da so tudi študenti, ki opravljajo enake delovne zadolžitve kot redno zaposleni, podvrženi enakim vplivom okolja kot njihovi kolegi.

² Na žalost ne moremo podati nobene ocene o tem, kolikšne so dejanske številke na tem področju, saj ne obstaja nobena uradna evidenca o tem, koliko študentov dela v igralnicah/igralnih salonih. Tovrstne informacije bi lahko posredovali zgolj gospodarski subjekti, ki pa se v večini na prošnje za posredovanje tovrstnih podatkov niso odzvali.

Glavni namen te raziskave je ponuditi vpogled v situacijo, ki zaokroža naravo igralniških delavcev in zaposlenih v igralnih salonih³ v Novi Gorici. Zanimajo nas percepcije igralniških delavcev o naravi njihovega dela. Več študij, ki raziskujejo vpliv igralniškega okolja na obnašanja zaposlenih v igralnicah, je že bilo izvedenih (Hart 2007; Shaffer et al. 2002; Wo & Wong 2008; Hing & Breen 2007; Abott et al. 2004). Ob številu igralniških delavcev v Novi Gorici se nam poraja vprašanje, do kolikšne mere so izpostavljeni ter do kolikšne mere nanje vplivajo dejavniki tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo, ki izhajajo iz igralniškega okolja.

Kot že omenjeno, glavni namen raziskave je pridobiti širšo sliko o odnosu igralniških delavcev do narave njihovega dela. Zaposleni in predstavniki srednjega menedžmenta v igralniških podjetjih so ponudili dragocen vpogled. Tak pogled je lahko dober začetek za nadaljnje raziskave s področja preučevanja igralniških delavcev. Nadaljnje raziskave gredo lahko v smeri preučevanja, če so igralniški delavci bodisi v Novi Gorici bodisi v širšem vseslovenskem prostoru tip ljudi, ki išče zaposlitev v igralnicah/igralnih salonih, ker jih privlači igralniško okolje, in če spadajo potemtakem v skupino ljudi s tveganjem, da razvijejo težave s prekomernim igranjem na srečo.

Skladno s povedanim so bila oblikovana naslednja raziskovalna vprašanja in hipoteze.

- Ali delo v igralniškem okolju na kakršen koli način vpliva na igralniške navade zaposlenih? Predpostavljeno je, da zaposleni v igralniškem okolju – izpostavljeni specifičnim zvokom ter pogostim izkušnjam izgube denarja pri gostih – najdejo delovno okolje bolj kot varovalni dejavnik, in ne toliko kot dejavnik

³ Ime igralni salon označuje tip koncesionarja, ki lahko v svojem salonu strankam nudi le igralne avtomate in elektronsko ruleto. Z razliko od igralnic so igralni saloni lahko v zasebni lasti.

tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo. Predpostavljeno je, da se bodo v svojih odgovorih vodje igralnih salonov ter terapeuti s tem strinjali.

- Kakšen je odnos zaposlenih v igralniškem okolju do sodelavcev, pri katerih se pojavijo težave s prekomernim igranjem na srečo? Predpostavljeno je, da igralniški delavci nimajo dovolj znanja, da bi lahko nudili kakršno koli obliko pomoči sodelavcem s tovrstnimi težavami.
- Predpostavljeno je tudi, da igralniški delavci ne čutijo potrebe po izobraževanju v smislu osveščanja pred nevarnostmi prekomernega igranja na srečo.
- Glede izobraževanja in osveščanja zaposlenih je predpostavljeno, da bodo perspektive tako zaposlenih kot srednjega menedžmenta in terapevtov enaka – da bi bilo na širši, državni ravni treba nekaj storiti v tej smeri.

Vplivi igralniškega okolja

Popularno je mnenje, ki gre velikokrat v smer, da je delo v igralnici/igralnem salonu glamurozno. Vendar je v realnosti velikokrat ravno obratno. Frey & Carns (1988) poročata o delivcih kart, ki kažejo visoko raven nezadovoljstva z delom. Dejansko *»delo delivca kart v igralnici je karakterizirano z majhnimi potrebami po spretnosti, zmanjšanimi možnostmi napredovanja, malo ali minimalno nagrajevanjem za delovno dobo, manjšim angažmajem zaposlenih v izgradnjo kariere in zelo nizko varnost zaposlitve«* (kot citirano v Frey & Carns, 1988, str. 159). Nadaljujeta, da ta tip zaposlitve ni zaščiten s članstvom v sindikatu. Raziskava, ki sto jo naredila Frey in Carns, je bila sestavljena iz kvantitativne raziskave, v kateri je 110 delivcev kart iz Las Vegasa odgovarjalo na vprašanja o zadovoljstvu z delom. Kot o omenjeni raziskavi poroča Dangerfield (2004), je bil kvantitativen del raziskave nadgrajen z več poglobljenimi intervjuji in s skupinskimi intervjuji z raziskovanim tipom igralniških delavcev. Na žalost jim vodilni v igralnicah niso dovolili priti v stik z zaposlenimi na delovnem mestu.

Kot poroča Dangerfield (2004), je bila opravljena še ena raziskava o zadovoljstvu z delom. Darcy & Lester (1995) sta primerjala zadovoljstvo z delom 59 poker delivcev in 62 učiteljev, ki živijo na istem območju. Glavna ugotovitev je bila, da je pri prvih zaznati povprečno manjše zadovoljstvo z delom kot pri zadnjih.

Raziskava, opravljena na Kliniki za zdravje zaposlenih v Ontariu (Occupational Health Clinics for Ontario Workers), poroča o igralniških delavcih, ki pripovedujejo o zvonjenju v ušesih zaradi dela v bližini glasnih igralnih avtomatov. Natararice pa so protestirale proti razkrivajočim in neudobnim delovnim uniformam, zaradi katerih se počutijo ranljive.

Raziskava, ki je raziskovala vedenje 123 kanadskih igralniških delavcev iz dveh igralnic v Alberti (Dangerfield 2004), poskuša zajeti dejanski vpliv, ki ga ima delo v igralnici na navade igranja in uporabo različnih substanc – alkohola, drog ter zdravil. Raziskava nakazuje, da igralniška industrija bolj privlači problematične igralce, kot pa jim predstavlja tveganje za razvoj težav, povezanih s prekomernim igranjem na srečo.

O zadovoljstvu z delom so v Sloveniji naredili eno raziskavo, in sicer v Grand Casinòju Portorož (Abram 2006). Rezultati raziskave, ki je pokrila vprašanja zadovoljstva z delom, so pokazali, da v igralnici ne obstajajo ugodni delovni pogoji. Avtorica je odkrito stanje pripisala tudi finančnim težavam, s katerimi se je raziskovano podjetje v času opravljanja raziskave spopadalo. Raziskava išče dejavnike, s katerimi bi izboljšali motivacijo za delo ter tako izboljšali delovne pogoje. Vseeno pa je raziskava dragocen prispevek k raziskovanju zadovoljstva z delom igralniških delavcev v Sloveniji.

Naslednja raziskava o zadovoljstvu z delom je bila opravljena s pomočjo telefonskih anket 501 igralniškega delavca na nacionalnem vzorcu (Hart

2007). Raziskava je pokazala, da je kar 86 % igralniških delavcev s svojim delom zadovoljnih. Ob vprašanju o vzrokih za zadovoljstvo so bili najpogostejši odgovori: interakcija z javnostjo (20 %); plača (16 %); prijateljski odnosi na delovnem mestu (14 %); priročen delovni čas (13 %); sproščena in vznemirljiva delovna atmosfera (10 %) (str. 3).

Hing & Breen (2007) sta opravili večjo kvalitativno raziskavo, ki je preučevala igralne navade in obnašanje v Avstraliji. Poglobljene intervjuje sta naredili s 44 klubskimi, 27 hotelskimi in z dvema igralniškima menedžerjema. Njuna raziskava je opredelila osem večjih dejavnikov na delovnem mestu, ki naj bi spodbujali igranje, in devet dejavnikov na delovnem mestu, ki naj bi zaposlene odvrčali od igranja. Glavni zaključek raziskave je bil, da delo v igralnici zaposlene v glavnem odvrča od igranja na srečo.

Sicer pa je bila prva raziskava, ki je raziskovala navade igranja igralniških delavcev, opravljena v letu 1987. Collachi & Taber sta raziskovala 34 zaposlenih iz večje igralnice v Renu o njihovih navadah igranja, mnenjih ter pogostosti igranja. Uporabljen ni bil noben konsistenten instrument raziskovanja (Hing & Breen 2007).

Je bila pa najverjetneje najboljšežnejša raziskava opravljena leta 2002. Shaffer & Hall sta v longitudinalni študiji raziskovala 6076 igralniških delavcev. Avtorja sta raziskovala prevalenco ter vzorce težav z uživanjem alkohola in s prekomernim igranjem na srečo. Rezultati so prikazali, da je bil določen segment raziskovanih sposoben zmanjšati preučevane težave, potem ko so te dosegle raven motnje. Raziskovalca sta zaključila, da so igralniški delavci pokazali znatno mero sposobnosti spremeniti svoje navade igranja v kontekstu izpostavljenosti igram na srečo. Kot ena večjih omejitev omenjene raziskave je bilo omenjeno dejstvo, da so bili sodelujoči v raziskavi v času trajanja raziskave v procesu terapije, kar bi lahko imelo vpliv na dobljene rezultate.

Rezultati iz naslednjih raziskav pa nakazujejo, da so lahko igralniški delavci tvegana skupina za razvoj težav, povezanih s prekomernim igranjem na srečo.

Kot že omenjeno, je tudi Dangerfield v svoji študiji raziskovala 123 zaposlenih v dveh igralnicah v Alberti v Kanadi. Eden od zaključkov raziskave je bil, da več igralniških delavcev kot ostala populacija igra igre na srečo. S pomočjo testa CPGI je določila 19 % anketirancev kot ljudi s srednjo ravniyo težav zaradi iger na srečo in dodatnih 6 % anketirancev kot ljudi z resnimi težavami s prekomernimi igranjem na srečo (str. 53). Glede vpliva igralniškega okolja na navade igranja je večina anketirancev zatrnila, da delo v takem okolju ni vplivalo na navade igranja, medtem ko je 28,9 % anketiranca celo zmanjšalo svojo navado igranja na srečo (str. 56). Kot ena od omejitev raziskave je vsekakor dejstvo, da igralniški delavci nimajo dovoljenja igrati na srečo v igralnici, kjer so zaposleni, prva razpoložljiva igralnica pa je oddaljena 450 km.

Wu & Wong (2007) pa sta izvedla raziskavo o igralniških delavcih v Macau. Razdelila sta 118 anketnih vprašalnikov kitajskim respondentom, ki so zaposleni kot delivci kart. Rezultat je pokazal, da je približno 7 % anketirancev doseglo rezultat 10 ali več na SOGS testu.

Analiza stališč zaposlenih v slovenskem igralništvu

Za namen raziskave je bila uporabljena metoda triangulacije. Ta metoda uporablja tako kvalitativen kot kvantitativen pristop, da bi pridobili čim bolj veljavne rezultate. Raziskovalcu omogoča, da rezultate kvantitativne raziskave nadgradi z vidiki kvalitativne metodologije.

Za potrebe kvantitativnega dela raziskave je bilo v avgustu in septembru 2008 igralniškimi delavci na Goriškem razdeljenih 153 anket. Od petih igralnih salonov ter dveh igralnic na tem območju so se na raziskavo pozitivno odzvali v treh igralnih salonih.

Rezultati, zbrani prek anketnega vprašalnika, so bili analizirani s pomočjo programskega paketa SPSS 16.0. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz dvaindvajsetih vprašanj. Prvi sklop petih vprašanj je anketirance spraševal o demografskih podatkih (tip zaposlitve, spol, motivi za zaposlitev). Zadnje vprašanje je bilo odprtega tipa ter je anketirancu omogočilo dopis lastnih motivov, ki med navedenimi odgovori niso bili izpostavljeni. Naslednji sklop vprašanj obravnava zadovoljstvo z delom ter odnose s sodelavci. Sledila so vprašanja, ki so od anketiranca na lestvici od ena do pet zahtevala oceno vpliva določenega okoljskega dejavnika tveganja na razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo. Ocena ena je pomenila, da se s trditvijo o vplivu dejavnika sploh ne strinja, medtem ko je ocena pet pomenila, da se z izjavo popolnoma strinja. Naslednji sklop vprašanj se je nanašal na programe preventivnega izobraževanja ter reakcije zaposlenih ob srečanju s težavami prekomernega igranja na srečo. Zadnji del vprašalnika pa je sestavljal sklop vprašanj, ki so del vprašalnika CPGI. Gre za merilni inštrument, uporabljan pri odkrivanju prevalece iger na srečo pri populaciji. Uporabljeni del omenjenega merilnega inštrumenta je bil preveden ter uporabljen pri anketnem vprašalniku. Gre za devet vprašanj, ki skupaj tvorijo t. i. *Problem Gambling Severity Index* (PSGI), to je indeks resnosti težav s prekomernim igranjem na srečo. Rezultate ponuja na treh nivojih, vprašalnik s pripadajočim algoritmom nudi naslednje tipe igralcev: (a) osebo brez težav z igrami na srečo, (b) igralca z nizkim nivojem tveganja, (c) igralca s srednjim nivojem tveganja, (d) problematičen igralec (povzeto po Wynne 2003; p. 4).

»PGSI z devetimi vprašanji uspešno klasificira najbolj problematične igralce. Z razliko drugih merilnih inštrumentov ima PGSI večjo možnost natančne klasifikacije ob iskanju posameznikov z nižjo ali srednjo stopnjo tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo« (Wynne 2003; p. 7).

Drugi del raziskave, kvalitativni del, uporablja metode poglobljenega polstrukturiranega intervjuja. Polstrukturiran vprašalnik je bil sestavljen na podlagi neformalnega opazovanja z udeležbo ter na podlagi predhodno izvedenih raziskav. Intervjuji so bili zvedeni z dvema tipoma ljudi, ki so v stiki z igralniškimi delavci.

Prva skupina sogovornikov spada v skupino tako imenovanega srednjega menedžmenta, ki zasedajo do neke mere vodstveni položaj, vendar še vedno ohranjajo stik z zaposlenimi, ki službujejo v igralnici/igralnem salonu. Ta del menedžmenta je običajno med drugim zadolžen za nemoten potek dela ter sestavljanje delovnega urnika. Sogovorniki so bili izbrani za sodelovanje v raziskavi, ker lahko zaradi položaja veznega člana opišejo svoje razumevanje okoljskih dejavnikov ter njihov vpliv na zaposlene, ko govorimo o dejavnih tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo. Intervjuji so bili izvedeni s štirimi vodji igralnih slonov iz najožje okolice Nove Gorice.

Drugi polovico kvalitativnega dela raziskave sestavljajo poglobljeni intervjuji s terapevti. Gre za intervjuje z osebami, ki se že skoraj desetletje in več ukvarjajo z zdravljenjem odvisnosti od iger na srečo. Kot poroča Macurjeva (Macur et al. 2008), v Sloveniji ne obstaja veliko ljudi, ki se profesionalno ukvarjajo z omenjeno problematiko. V goriški regiji je tako le ena oseba, sicer zaposlena v Ambulanti za preprečevanje odvisnosti, ki deluje v okviru Zdravstvenega doma Nova Gorica. Ta oseba je tudi sodelovala pri raziskavi. Druga oseba, s katero je bil opravljen poglobljeni intervju, pa je iz okolice Ljubljane ter opravlja svoje delo v okviru nevladne organizacije. Majhno število ljudi z relevantnimi izkušnjami na področju zdravljenja ter preprečevanja težav s prekomernim igranjem na srečo kaže na resno podhranjenost tovrstnih programov v Sloveniji. Podobni so tudi zaključki Macurjeve (Macur et al. 2008).

Intervjuji z vodji igralnih salonov so bili opravljene v juliju in avgustu 2008 v igralnih salonih. Vsak intervju je trajal približno pol ure. Intervjuji s terapevti so potekali v Ambulanti za preprečevanje odvisnosti ter na nevtralni lokaciji v bližini bivališča enega od sodelujočih terapevtov.

Izbor lokacije

Goriška regija je ena izmed igralniško najrazvitejših regij Slovenije. V mestu ter njegovi neposredni bližini sta dve igralnici ter pet igralnih salonov. Sicer pa je v Sloveniji 36 igralnih salonov, od tega 7 v širši novogoriški okolici (UNPIS 2008a), in trinajst igralnic, od tega štiri v širši novogoriški okolici (UNPIS, 2008). Igralniški delavci so bili kot predmet raziskovanja izbrani iz štirih igralnih salonov. Cilj raziskave pa ni bil izvesti raziskavo na čim večjem vzorcu, temveč ponuditi vpogled v raziskovalno polje, kjer še nobena raziskava ni bila opravljena. Imena igralnih salonov, ki so prek kvantitativnih metod ter kvalitativnih intervjujev sodelovali v raziskavi, so bili zaščiteni pred prepoznavanjem z dodelitvijo imen, drugačnih od realnih. Vsi igralni saloni ter igralnice v bližnji okolici Nove Gorice so bili izbrani za sodelovanje, vendar je največji ponudnik iger na srečo na Goriškem sodelovanje zavrnil.

Kot že omenjeno, da bi sodelujočim zagotovili popolno anonimnost, so bila igralnim salonom dodeljena različna imena, kot na primer Casino A, Casino B itd. Vodje tako poimenovanih igralnih salonov so bili poimenovani kot vodja Casinoja A, vodja Casinoja B itd.

Omejitve raziskave

Med nekaterimi omejitvami je med najpomembnejšimi vsekakor število sodelujočih vodij igralnih salonov oziroma srednjega menedžmenta. Predvsem zaradi zavrnitve sodelovanja največjega ponudnika igralniških storitev je število intervjuvanih pripadnikov srednjega menedžmenta nižje, kot bi bilo sicer.

Naslednja omejitev izhaja iz števila v raziskavi sodelujočih terapevtov. Javno znana sta v slovenskem prostoru zgolj dva terapevta, ki se neposredno ukvarjata s problematiko prekomernega igranja na srečo.

Tretja omejitev izhaja iz kvantitativnega dela raziskave, kjer gre za problem majhnega števila anketirancev. Majhno število sodelujočih gre pripisati dejstvu, da so igralni saloni, kjer je anketiranje potekalo, majhni kolektivi z največ šestdeset zaposlenimi, deloma pa gre nizko stopnjo odzivnosti pripisati poletni sezoni. Glavni razlog pa je vsekakor zavrnitev sodelovanja največjega regijskega igralniškega ponudnika, ki tudi zaposluje največ ljudi. Več časa bi bilo treba zagotoviti, da bi zaposleni v čim večji meri lahko odgovarjali na anketni vprašalnik. Zaradi omenjenih omejitev pa tudi posploševanje rezultatov na celotno populacijo ni mogoče, saj ni bilo izvedeno vzorčenje – sodelujoči so bili namreč izbrani naključno. Iz tega sledi, da rezultati niso reprezentativni za celotno populacijo igralniških delavcev.

Rezultati in diskusija

Igralniške navade zaposlenih

Ob odkrivanju igralniških navad zaposlenih v igralnem salonu ali igralnici je bilo postavljeno vprašanje, kateri tip iger je respondent igral v minulih 12 mesecih. Rezultati kažejo, da jih je največ igralo loterijo, in sicer je takih respondentov 36,8 %. Naslednji največkrat posluževani tip igranja je v igralnicah ali igralnih salonih. 33,8 % respondenta je izjavilo, da je v zadnjih 12 mesecih igralo bodisi v igralnici bodisi v igralnem salonu. Nadalje, 10,3 % respondenta je igralo hitre srečke in zgolj 4,4 % jih je stavilo na športne dogodke. Kot najmanj popularen se je izkazal tip igranja prek interneta, saj je zgolj 2,9 % respondenta odgovorilo pritrdilno na zastavljeno vprašanje.

Tabela 1: Navade igranja

Navade igranja na srečo (v zadnjih 12 mesecih)	Da	Ne
Igral/a loterijo.	36,8 %	63,2 %
Igral/a hitre srečke.	10,3 %	89,7 %
Stavil/a na športne dogodke.	4,4 %	95,6 %
Igral/a igralnici ali igralnem salonu.	33,8 %	66,2 %
Igral/a prek interneta.	2,9 %	97,1 %

Navade igranja, kot jih imajo anketiranci, pa se izkristalizirajo v naslednji tabeli, kjer je mogoče opaziti, da se jih 45,5 % igranja na srečo sploh ne poslužuje. 43,9 % je takih, ki igrajo na srečo, vendar ne kažejo znakov težav s prekomernim igranjem. Iz vprašanj kanadskega indeksa problematičnih igralcev pa je opaziti, da se nižji nivo težav z igrami na srečo kaže pri 3 % respondentov, srednji nivo težav z igrami na srečo pa se kaže pri dodatnih 3 % respondentov. Problematični nivo igranja na srečo, ki že kaže znake morebitne izgube nadzora, pa se kaže pri 4,5 % respondenta.

Tabela 2: Klasifikacija igralcev na srečo

Klasifikacija igralcev	Odstotek
Ne igra na srečo.	45,5 %
Igra na srečo, vendar ne kaže znakov težav (0 točk na CPGI lestvici).	43,9 %
Nižji nivo težav z igrami na srečo (1 – 2 točki na CPGI lestvici)	3,0 %
Srednji nivo težav z igrami na srečo (3 – 7 točk na CPGI lestvici)	3,0 %
Problematičen igralec (8 in več točk na CPGI lestvici)	4,5 %
Skupaj	100,0 %

Primerjava odgovorov menedžerjev in zaposlenih

Stična točka v mnenjih srednjega menedžmenta in igralniških delavcev je mnenje, da na razvoj težav z igrami na srečo najbolj pripomore nagnjenost. Naslednja skupna točka v mnenjih je vloga denarja. Zaposleni so jasno nakazali, da je sanjanje o 'velikem dobitku' ter skladno s tem o možnosti velikega zaslužka velikega pomena pri razvoju težav s prekomernim igranjem na srečo. Igralniški delavci sicer ne delijo mnenja, da so okoljski dejavniki tisti, ki bi vplivali na posameznika in njegov razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo. Kot dejavnike tveganje zato poleg nagnjenosti raje omenjajo druge individualne in psihične značilnosti posameznika pa tudi druge tako imenovane družbene dejavnike tveganja, kot je na primer vpliv prijateljev. Zaposleni v igralnicah in igralnih salonih omenjajo tudi težavo s pomanjkanjem druge ponudbe zabave v regiji. Tega dejavnika pri srednjemu menedžmentu ni bilo zaznati. Zaposleni so navajali še vpliv dolgočasje kot enega od dejavnikov tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo, medtem ko so vodje igralnih salonov navajali delovni urnik kot možen dejavnik tveganja. Specifičen delovni urnik namreč povzroča trganje vezi z družino in s prijatelji ter posledično večje druženje med sodelavci. Vse to pa lahko pripomore k razvoju težav s prekomernim igranjem.

Ko je omenjeno, pri zaznavanju težav s prekomernim igranjem pri sodelavcih je 58,2 % respondenta ankete izjavilo, da so že opazili težave s prekomernim igranjem pri katerem od sodelavcev. Pripadniki srednjega menedžmenta pa trdijo, da so težave opazili pri nekdanjih sodelavcih, ki so se začeli po koncu delovnega razmerja vračati v igralni salon.⁴ Sicer pa je nekaj anketirancev poročalo nadrejenim, ko so opazili sodelavca v tovrstnih težavah. Z obeh strani, tako zaposlenih kot srednjega menedžmenta, je bila največkrat uporabljena metoda posredovanja pogovor.

⁴ Zaradi specifične zakonodaje v Sloveniji igralniški delavec nima dovoljenja za igranje v igralnici ali igralnem salonu, ki je v lasti ponudnika, pri katerem je zaposlen.

	Casino A	Casino B	Casino C	Casino D	Igralniški delavci
Vplivi	<p>Nagnjenost</p> <p>Manj stikov s prijatelji</p> <p>'lahko zaslužen denar'</p> <p>Pozitivne in negativne zgodbe</p> <p>Druženje po delu</p> <p>Poznavanje igralniške tehnologije</p>	<p>Okoljski dejavniki nimajo nobenega vpliva</p>	<p>Nagnjenost</p> <p>Nedružabno vedenje – manj stikov s prijatelji</p> <p>Pozitivne in negativne zgodbe</p> <p>Prijateljstvo z gosti</p> <p>Druženje po delu</p> <p>Poznavanje igralniške tehnologije</p>	<p>Okoljski dejavniki imajo posreden vpliv</p> <p>Vpliv sodelavcev</p> <p>Druženje po delu</p>	<p>'lahko zaslužen denar'</p> <p>Veliki dobitki</p> <p>Dolgčas, pomanjkanje dela</p> <p>Želja po pozornosti</p> <p>Prijatelji</p> <p>Individualni dejavniki</p> <p>Družbeni dejavniki</p> <p>nagnjenost</p> <p>Pomanjkanje druge zabave v okolju</p> <p>Okoljski dejavniki</p>
Težave	<p>Nekdanji zaposleni</p> <p>Pogovori o gostih</p> <p>Pogovori z gosti</p>		<p>Nekdanji sodelavci</p> <p>Pogovori o gostih</p> <p>Pogovori z gosti</p> <p>Prepoved vstopa</p>	<p>Nekdanje delovno mesto</p> <p>Prepoved vstopa</p>	<p>Prijateljski pogovor</p> <p>Prepričevanje proti</p> <p>Nasveti</p> <p>Svarila</p> <p>58,2 % jih je sumilo težave pri sodelavcu</p> <p>23,9 % jih je ponudilo pomoč takemu sodelavcu</p>
Osveščanje	<p>Delavnice za vodje</p> <p>Letak</p> <p>Pogovori med zaposlenimi</p> <p>Analize situacij</p>	<p>Sestanek</p> <p>Pogovor in pomoč</p>	<p>Predavanja za zaposlene</p> <p>Pogovori med zaposlenimi</p> <p>Analize situacij</p>	<p>Pomanjkanje uspeha pri informiranju</p>	<p>66,7 % respondenta meni, da je izobraževanje potrebno</p> <p>12,1 % jih je predlagalo izobraževanje nadrejenim</p> <p>27,9 % je bilo na izobraževanju</p>

Tabela 3: Odgovori srednjega menedžmenta in zaposlenih

Ko govorimo o smiselnosti preventivnih programov izobraževanja in osveščanja igralniških delavcev, se nekaterim vodjem zdijo smiselni, čeprav so pojavljajo dvomi v uspešnost tovrstnih izobraževanj. Rezultati kvantitativnega dela raziskave kažejo, da je kar 66,7 % respondenta mnenja, da je izobraževanje potrebno. Nadalje, zgolj 27,9 % respondenta je že bilo na kakršnem koli izobraževanju in 12,1 % respondenta je izrazilo potrebo svojim nadrejenim o izobraževanju.

Primerjava odgovorov zaposlenih in terapevtov

Kot v prejšnji primerjavi odgovorov se nam tudi na tem mestu prikaže prva povezava med odgovori zaposlenih in terapevta o pomenu nagnjenosti k igram na srečo na razvoj težav z omenjeno dejavnostjo. Druga stična točka obeh skupin sodelujočih je v mnenju o pomembnosti preokupacije z velikimi dobitki in pomenu 'lahko zasluženega denarja'. Kot pomemben dejavnik tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo terapevti izpostavljajo tudi pomen osebne zgodovine. Drugi izpostavljeni dejavniki tveganja so še vplivi posameznikovih prijateljev in družbe, ki lahko vplivajo na razvoj tovrstnih težav. Drugi izpostavljeni dejavniki so opisani kot individualnega in družbenega značaja ter v manjši meri tudi okoljski. Eden od terapevtov je sicer izpostavil vpliv okoljskih dejavnikov v smislu zvokov, ki jih spuščajo igralni avtomati, in vpliv druženja sodelavcev po delu.

V primeru težav s prekomernim igranjem so se terapevti že srečali s primeri igralniških delavcev, ki so iskali njihovo strokovno pomoč. Med zaposlenimi pa je 23,9 % takih, ki so po lastnih izjavah že ponudili svojo pomoč sodelavcem, ki so kazali znake težav zaradi prekomernega igranja na srečo.

Tabela 4: Odgovori zaposlenih in terapevtov

	Igralniški delavci	Terapevt I.	Terapevti II.
Vplivi	<p>'lahko zaslužen denar'</p> <p>Veliki dobitki</p> <p>Dolgčas, pomanjkanje dela</p> <p>Želja po pozornosti</p> <p>Prijatelji</p> <p>Individualni dejavniki</p> <p>Družbeni dejavniki</p> <p>nagnjenost</p> <p>Pomanjkanje druge zabave v okolju</p> <p>Okoljski dejavniki</p>	<p>Nagnjenost</p> <p>Nedružabno vedenje</p> <p>Reševanje finančnih težav</p> <p>Uničenje družinskih in prijateljskih vezi</p> <p>Čustvene relacije z gosti</p> <p>Druženje po delu</p>	<p>Nagnjenost</p> <p>Lahkomiselnost in neodgovornost</p> <p>Osebna zgodovina</p> <p>Življenjski stil (zabave)</p> <p>Zvoki igralnih avtomatov, glasna glasba</p> <p>Visoke plače, napitnine</p> <p>Preokupacija z velikimi dobitki</p>
Težave	<p>Prijateljski pogovor</p> <p>Prepričevanje proti</p> <p>Nasveti</p> <p>Svarila</p> <p>58,2 % jih je sumilo na težave pri sodelavcu</p>	<p>Igralniški delavci</p> <p>Vsi družbeni razredi in starostne skupine</p>	<p>Igralniški delavci</p> <p>Vsi družbeni razredi in starostne skupine</p> <p>Toleranca do zasvojenosti</p>
Osveščanje	<p>66,7 % respondenta meni, da je izobraževanje potrebno</p> <p>12,1 % jih je predlagalo izobraževanje nadrejenim</p> <p>27,9 % je bilo na izobraževanju</p>	<p>Delavnice</p> <p>Priročniki</p> <p>Posterji</p> <p>Brezplačna klicna linija</p> <p>Izobraževanje za igralniške delavce</p>	<p>Svetovanje o vzgoji otrok udeležencev terapij</p>

Kot že omenjeno, 66,7 % respondenta čuti potrebo po izobraževanju in 27,9 % se jih je udeležila kakršne koli oblike izobraževanja. Na drugi strani so terapevti pripovedovali o uspešno izvedenih predavanjih, ki pa so zajela zgolj neki določen odstotek zaposlenih. Sicer pa terapevti v skladu s svojim delom javnost obveščajo o problematiki zasvojenosti z izdajanjem letakov. O objavi letaka z informacijami o prekomernem igranju ter z naslovi relevantnih ustanov poročajo tudi iz enega od sodelujočih igralnih salonov.

Primerjava odgovorov srednjega menedžmenta in terapevtov

Ob analiziranju odgovorov o dejavnikih, ki vplivajo na razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo pri zaposlenih v igralnicah ali igralnem salonu, se pripadniki srednjega menedžmenta in terapevti strinjajo, da okoljski vplivi niso prevladujoč dejavnik tveganja za razvoj omenjenih težav. Skoraj vsi sodelujoči so omenjali nagnjenost k igranju kot glavni dejavnik, ki vpliva na razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo.

Poleg nagnjenosti k igranju pa na razvoj težav z igrami na srečo pripomorejo tudi okoljski dejavniki, ki na zaposlenega vplivajo na delovnem mestu. Gre za specifičen delovni urnik, ki po mnenju srednjih menedžerjev in terapevtov vpliva na razpad družinskih in prijateljskih vezi. Zaradi specifičnega urnika dela ter razpada prijateljskih vezi postanejo igralniški delavci bolj navezani na sodelavce, in to se odraža tudi v njihovem življenjskem stilu. Po končanem delu se s sodelavci družijo v lokalih in včasih tudi v drugih igralnicah ali igralnih salonih. Tovrstno druženje pa lahko rezultira v razvoju težav s prekomernim igranjem na srečo.

Sicer pa se terapevti in intervjuvani pripadniki srednjega menedžmenta strinjajo, da se znotraj igralnic in igralnih salonov dogajajo tako pozitivne kot tudi negativne zgodbe, ki se dotikajo predvsem gostov. Razlika v percepcijah je predvsem v tem, da menedžerji govorijo o varovalnem vplivu okolja, kjer negativne izkušnje denarnih izgub vplivajo na

zaposlenega kot varovalko, in ne kot dejavnik tveganje za razvoj navad igranja. Na drugi strani pa so terapevti, pri katerih je prisotno mnenje, da imajo na zaposlenega večji vpliv pozitivne zgodbe in izkušnje velikih dobitkov, ki na zaposlenega vplivajo kot spodbuda za preizkušanje tudi svoje sreče. Argument menedžerjev se opira na dejstvo, da je v igralniškem poslu bistveno več negativnih zgodb denarnih izgub, medtem ko se argument terapevtov napaja iz mnenja, da je učinek velikih dobitkov bistveno večji. Kot enega od dejavnikov pa eden od terapevtov izpostavi še vpliv dejavnikov, ki izhajajo neposredno iz igralniškega okolja, to je vpliv zvokov igralnih avtomatov ter glasne glasbe. K zvokom igralnih avtomatov spadajo tudi zvoki, ki glasno oznanjajo dobitke, medtem ko ob izgubi ti zvoki niso jakostno nič večji kot ostali. Po mnenju enega od terapevtov gostje samo ob večjih izgubah potihno zapustijo igralnico oziroma igralni salon.

Specifičen varovalni dejavnik so izpostavili menedžerji in se kaže v obliki znanja o delovanju igralniške tehnologije. To znanje daje igralniškim delavcem, ki delajo neposredno z igralnimi avtomati, predvsem znanje o delovanju ter principih in verjetnostnih zakonitostih, ki veljajo za igralne avtomate in ostajajo navadnim gostom igralnice/igralnega salona neznani. V prid tej trditvi govori tudi mnenje, da se tisti zaposleni, ki delajo na igralnih mizah, teh principov delovanja ne zavedajo.

Naslednji izpostavljeni dejavnik, ki lahko na zaposlenega vpliva kot dejavnik tveganja za razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo, terapevta in menedžerja, ki sta sodelovala v raziskavi, je bila izpostavljena možnost navezovanja prijateljskih stikov z gosti igralnice ali igralnega salona. Eden so delujočih terapevtov se je s primeri težav zaradi navezovanja stikov z gosti igralnice/igralnega salona srečal tudi na eni od terapij. Eden sodelujočih terapevtov pa je ponudil odgovor glede življenjskega stila, ki ga spodbuja delo v igralnici/igralnem salonu – gre za življenjski stil, ki po mnenju terapevta, sodelujočega v raziskavi, pri posamezniku spodbuja neodgovornost in lahkomišelnost.

Ko beseda nanese na težave, povezane s prekomernim igranjem na srečo, terapevti pripovedujejo, da pomoč zaradi tovrstnih težav iščejo ljudje vseh socialnih slojev in starostnih skupin. Med temi so velikokrat tudi zaposleni v igralnicah in igralnih salonov, ki iščejo pomoč zaradi težav s prekomernim igranjem na srečo. Pripadniki srednjega menedžmenta, sodelujoči v raziskavi, poudarjajo, da njihovi podrejeni nimajo težav z igrami na srečo, hkrati pa potrjujejo, da so že opazili zaposlene iz drugih igralnic/igralnih salonov prihajati v njihov igralni salon, da bi igrali, in to je včasih lahko bilo tudi prekomerno.

So pa vodje igralnih salonov spregovorili o neformalnem procesu, ki ga uporabljajo ob odkritju gosta igralnega salona s težavami prekomernega igranja. Proces je sestavljen iz pogovorov z gostom, ki jim običajno sledi prepoved vstopa v igralni salon. Ta mehanizem se po pripovedovanju sodelujočih v raziskavi velikokrat uporablja, saj so vodje igralnih salonov mnenja, da osebe, ki kažejo znake odvisnosti od igranja na srečo, ne delujejo pozitivno na klimo v lokalu. Vodje igralnih salonov priznavajo, da so v proces odkrivanja gostov s težavami s prekomernim igranjem aktivno angažirani tudi igralniški delavci.

Ob tematiki obveščanja o nevarnostih prekomernega igranja na srečo igralni saloni in igralnice uporabljajo različne metode. Te metode so običajno v obliki sestankov in predavanj zaposlenim ter izdaje letakov z informacijami o ustanovah, ki nudijo pomoč v primeru težav s prekomernim igranjem. Kot pomemben vir informacij o težavah z igrami na srečo pa v raziskavi sodelujoči vodje igralnih salonov omenjajo pogovore med zaposlenimi o tem. Zaposleni se med seboj pogovarjajo o gostih in o tem, kateri in če kažejo znake težav z igrami na srečo. Tovrstni pogovori in skupne analize situacij so po mnenju vodij igralnih salonov ključnega pomena za igralniške delavce ter njihovo razumevanje ter izkušnje težav, povezanih s prekomernim igranjem na srečo. Na drugi strani pa terapevti uveljavljajo podobne metode, ki zajemajo predavanja

zaposlenim v igralnicah⁴. Očitna razlika se je pokazala ob publiki, ki jo naslavljajo, saj obsega tudi širše občinstvo v šolah in otroke ljudi, ki se terapij že udeležujejo.

Vsi sodelujoči v raziskavi, tako predstavniki srednjega menedžmenta v igralih salonih in terapevti, se strinjajo, da so določeni ukrepi na državni ravni potrebni – kot nujne obravnavajo ustanovitev posebne službe za preventivo in zdravljenje odvisnosti od iger na srečo. Taka služba bi bila sposobna zagotavljati informacije za širšo publiko in še zlasti za igralniške delavce. Druge želje so šle v smeri želja po institucionalizirani terapiji za zdravljenje težav s prekomernim igranjem. Želje po spremembah zakonodaje so šle predvsem v smeri boljšega sodelovanja med terapevti ter sodišči.

⁴ Gre za predavanje, ki ga je organiziralo največje novogoriško igralniško podjetje.

	Casino A	Casino B	Casino C	Casino D	Terapevt I.	Terapevt II.
Vplivi	<p>Nagnjenost</p> <p>Manj stikov s prijatelji</p> <p>‘lahko zaslužen denar’</p> <p>Pozitivne in negativne zgodbe</p> <p>Druženje po delu</p> <p>Poznavanje igralniške tehnologije</p>	<p>Okoljski dejavniki nimajo nobenega vpliva</p>	<p>Nagnjenost</p> <p>Nedružabno vedenje – manj stikov s prijatelji</p> <p>Pozitivne in negativne zgodbe</p> <p>Prijateljstvo z gosti</p> <p>Druženje po delu</p> <p>Poznavanje igralniške tehnologije</p>	<p>Okoljski dejavniki imajo posreden vpliv</p> <p>Vpliv sodelavcev</p> <p>Druženje po delu</p>	<p>Nagnjenost</p> <p>Nedružabno vedenje</p> <p>Reševanje finančnih težav</p> <p>Uničenje družinskih in prijateljskih vezi</p> <p>Čustvene relacije z gosti</p> <p>Druženje po delu</p>	<p>Lahkomiselnost in neodgovornost</p> <p>Osebna zgodovina</p> <p>Življenjski stil (zabave)</p> <p>Zvoki igralnih avtomatov, glasna glasba</p> <p>Visoke plače, napitnine</p> <p>Preokupacija z visokimi dobitki</p>
Težave	<p>Nekdanji zaposleni</p> <p>Pogovori o gostih</p> <p>Pogovori z gosti</p>		<p>Nekdanji sodelavci</p> <p>Pogovori o gostih</p> <p>Pogovori z gosti</p> <p>Prepoved vstopa</p>	<p>Nekdanje delovno mesto</p> <p>Prepoved vstopa</p>	<p>Igralniški delavci</p> <p>Vsi družbeni razredi in starostne skupine</p>	<p>Igralniški delavci</p> <p>Vsi družbeni razredi in starostne skupine</p> <p>Toleranca do zasvojenosti</p>
Osveščanje	<p>Delavnice za vodje</p> <p>Letak</p> <p>Pogovori med zaposlenimi</p> <p>Analize situacij</p>	<p>Sestanek</p> <p>Pogovor in pomoč</p>	<p>Predavanja za zaposlene</p> <p>Pogovori med zaposlenimi</p> <p>Analize situacij</p>	<p>Pomanjkanje uspeha pri informiranju</p>	<p>Delavnice</p> <p>Priročniki</p> <p>Posterji</p> <p>Brezplačna klicna linija</p> <p>Izobraževanje za igralniške delavce</p>	<p>Svetovanja o vzgoji otrok udeležencev terapij</p>
Želje za prihodnost	<p>Osveščanje na ravni zaposlenih</p> <p>Osveščanje na širši družbeni ravni</p>		<p>Ustanovitev službe za obveščanje in zdravljenje</p>	<p>Sprememba zakonodaje</p>	<p>Sprememba zakonodaje</p> <p>Institucionalizirana terapija</p> <p>Združitev obstoječih centov</p>	<p>Zasvojenost kot bolezen</p>

Tabela 5: Odgovori srednjega menedžmenta in terapevtov

Sklepi

Iz primerjave odgovorov vodij igralnih salonov, terapevtov in zaposlenih, lahko izpostavimo prvi zaključek, da zaposleni v igralništvu nasploh menijo, da delo bodisi v igralnici bodisi v igralnem salonu ne vpliva veliko na razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo. Nasprotno, nekateri so celo izrazili mnenje, da igralniško okolje lahko deluje bolj kot varovalno pred pojavom tovrstnih težav. Podoben rezultat navajata tudi Hing & Breen (2007), ko vodje igralnic menijo, da delo v igralniškem okolju na zaposlene vpliva kot varnostni dejavnik pred razvojem težav s prekomernim igranjem na srečo. Ni pa igralniško okolje vedno razumljeno kot varovalni dejavnik. Pripadniki srednjega menedžmenta in terapevti so namreč izrazili prepričanje, da je okolje lahko dejavnik tveganja, v kolikor so pri posamezniku izpolnjeni nekateri drugi pogoji, kot je na primer nagnjenost k igranju na srečo. Tudi zaposleni so izpostavili dejavnik nagnjenosti kot izrazit dejavnik vpliva na razvoj težav s prekomernim igranjem na srečo.

Naslednji zaključek gre v smeri, da delo v igralnici/igralnem salonu zaposlenemu ponudi vpogled v način dela in funkcioniranje igralniške tehnologije. Tovrstno poznavanje principov delovanja pa naj bi na zaposlene vplivalo kot varovalni dejavnik. Ob tem so v igralniškem okolju prisotni tudi drugi dejavniki vplivanja, kot so: zvoki igralnih avtomatov ter glasna glasba. Hkrati s tem so igralniški delavci izpostavljeni tako pozitivnim zgodbam o velikih denarnih dobitkih kot tudi nesrečnim zgodbam o zaigranem premoženju. Ob tem je dejavnik tveganja za razvoj težav z igranjem na srečo pretirana preokupacija z velikimi dobitki. Na igralniškega delavca pa imajo vpliv tudi delovni urnik – predvsem zaradi specifičnosti dela, ki zaposlene med seboj spodbuja k tkanju medsebojnih vezi. Zaposleni se družijo največkrat po delu, kar pa lahko tudi zaradi pomanjkanja druge vrste zabave na širšem območju Nove Gorice privede do težav z igrami na srečo.

Ob odkrivanju navad igranja med igralniškimi delavci je zanimiva primerjava s kanadskim primerom. Dangerfield (2004) ugotavlja, da 19 % igralniških delavcev kaže znake srednjega nivoja težav z igrami na srečo, dodatnih 6 % pa je bilo kategoriziranih kot problematičnih igralcev (str. 53). Rezultati naše raziskave sicer kažejo naslednji zaključek, da ima 3 % respondentov srednji nivo težav s prekomernim igranjem na srečo, dodatnih 4,5 % respondentov pa se kaže kot problematičnih igralcev. Wo & Wong (2007) sicer poročata o 7 % respondentov, ki kažejo znake patološkosti. Z njune strani je bil uporabljen drugačen merilni instrument, zato podatki niso neposredno primerljivi.

Naslednji zaključek izhaja iz kvantitativnega dela raziskave in predpostavlja, da v trenutku, ko igralniški delavec posumi o sodelavčevih težavah s prekomernim igranjem na srečo, obstaja velika verjetnost, da mu bo ponudil pomoč. Gre za pomoč v smislu pogovora ter svetovanja o nadaljnjih korakih. Upamo si trditi, da se tako med zaposlenimi v igralnici oziroma igralnem salonu oblikuje neke vrste kultura solidarnosti. Zaposleni so tudi na tak način veliko bolj povezani s svojimi sodelavci. Druži jih namreč skupna izkušnja druženja po delu, ki se zlahka lahko spremeni v skupno zahajanje v igralnice ali igralne salone. Iz te kulture solidarnosti pa že izpadejo neposredno nadrejeni – torej srednji menedžment. Iz obnašanja svojih podrejenih niso sposobni prepoznati osebe s težavami s prekomernim igranjem. Sicer pa so izpostavili prepričanje, da bi tudi sami pomagali taki osebi. Kljub vsemu zaposleni kažejo malo znanja o ustanovah, ki nudijo pomoč v primeru težav s prekomernim igranjem. Še največkrat je bilo izpostavljeno ime Zdravstvenega doma v Novi Gorici in Oddelka za preprečevanje odvisnosti, ki deluje znotraj tega. Potrebo po dodatnem izobraževanju je izpostavila večina zaposlenih.

Kot že omenjeno, so zaposleni izrazili potrebo po izvajanju programov osveščanja in preventive. Tudi menedžment se je odzval na podoben način, čeprav s porajajočimi dvomi o uspešnosti tovrstnih programov,

kar je tudi eden od sklepov, pridobljenih z raziskavo. Terapevti, sodelujoči v raziskavi pa so povedali, da so se neke vrste izobraževanj že izvajale ali pa so vsaj obstajali dogovori o izvajanju izobraževanj za zaposlene. Za prihodnost pa je obveljala želja, da bi vzpostavili izvajanje preventivnih programov na širši nacionalni ravni.

Skladno z vsem povedanim je v prvi vrsti treba opraviti več raziskav na področju igralništva v Sloveniji, da pridemo do ugotovitev, kateri so dejavniki tveganja in kakšen je njihov učinek. Drugi predlog gre v smeri vzpostavitve programov preventive oziroma osveščanja o nevarnostih prekomernega igranja na srečo. Tovrstna preventiva bi morala biti na voljo tudi vsem zaposlenim v igralnicah in igralnih salonih ne glede na zaposlitveni status.

Literatura:

Abott, Max; Volberg, Rachel; Bellringer, Maria; Reith, Gerda (2004) *A Review of research on aspects of problem gambling; final report*; Auckland University of Technology.

Abram, Ksenija (2006) *Zadovoljstvo zaposlenih v igralnici Grand Casinó Portorož [Job satisfaction of Grand Casinó Portorož employees]*, diplomsko delo, URL http://www.ediplome.fm-kp.si/Abram_Ksenija_20070719.pdf, (julij 2008).

Collachi, John; Taber, Julian (1987) *Gambling habits and attitudes among casino workers: A pilot study*. Prispevek na 7th Conference on Gambling and Risk-Taking, Reno, Nevada.

Dangerfield, Lyndsey (2004) *Job satisfaction, substance use, and gambling behaviour of Northern Albertan Casino employees*, University of Lethbridge, Alberta, Canada, URL <http://www.uleth.ca/dspace/bitstream/10133/553/1/dangerfield,%20lyndsey.pdf>, (julij 2008).

Frey, James; Carns, Donald (1988) *Job satisfaction of casino card dealers*. Psychological Reports. Št. 77, letnik 3., str. 159-164.

Hart, Peter. (2007) *Survey of Attitudes of Casino Industry Employees*. America Gaming Association, URL http://www.americangaming.org/assets/files/studies/Employee_survey_white_paper_FINAL_PDF.pdf, (julij 2008).

Hing, Nerilee; Breen, Helen (2007) *Workplace Factors that Encourage and Discourage Gambling amongst Gaming Venue Employees: A Managers Perspective*. International Journal of Mental Health Addiction, Letnik. 5, Številka. 4, str. 346-366.

Macur, Mirna; Makarovič; Matej; Rončević, Borut.; Vehovar, Urban.; Zorec, Klavdija. (2008) *Družbeni stroški igralništva v Sloveniji*. Fakulteta za uporabne družbene študije. Nova Gorica.

Shaffer, Howard; Hall, Matthew (2002) *The Natural History of Gambling and Drinking Problems among Casino Employees*; The Journal of Social Psychology, Letnik 142, Številka 4, stran 405-424.

Urad za nadzor nad prirejanjem iger na srečo, UNPIS (2008) *Izvleček iz registra koncesionarjev za igralnice*, URL http://www.unpis.gov.si/slov/registri_evidence/register_igralnic.htm, (julij 2008).

Urad za nadzor nad prirejanjem iger na srečo, UNPIS (2008a) *Izvleček iz registra koncesionarjev za igralne salone*, URL http://www.unpis.gov.si/slov/registri_evidence/register_igralnih_salonov.htm, (julij 2008).

Wo, Anise; Wong, Eva W. (2008) *Disordered Gambling among Chinese Casino Employees*. Journal of Gambling Studies; Letnik. 24, številka 2, stran 207-217.

Wynne, Harold (2003) *Introducing the Canadian Problem Gambling Index*, Wynne Resources, Edmonton, Canada.